

Mas tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

10. leto / številka 26

V Celovcu, dne 26. junija 1958

Cena 1.50 šilinga

Hruščev popušča kmetom

Skoraj neopazno je ob ogorčenju svobodnega sveta zaradi brutalnega umora bivšega madžarskega ministrskega predsednika Nagyja in tovarišev, ob grozljivi tesnobi spričo ognjenih zubljev, ki se dvigajo na Cipru v vzhodnem Sredozemlju ter v Libanonu na nemirnem Bližnjem vzhodu, šel mimo nas neki sklep Vrhovnega sovjeta, ki te dni zaseda v Moskvi. Njegova posvetovanja obdaja stroga tajnost.

Sovjetska uradna poročila so tudi zelo skopa. Le o tem sklepu je časopisje Sovjetske zveze prineslo obširnejše poročilo. Ukinja namreč obvezno oddajo kmetijskih pridelkov državi. Novinarji in diplomati, ki so v skrbi za svetovni mir, so to kmetijsko zadevo le na kratko opravili. Pač ena izmed številnih upravnih uredb sovjetskega režima! Vendar ako si zadevo nekoliko pobliže pogledamo, bomo odkrili, da je mnogo pomembnejša, kot se zdi na prvi pogled.

V Sovjetski zvezi ni samostojnih kmetov, ampak obdelujejo zemljo kolhozi in sovhosi. Sovhozi so državna posestva, ki jih oblast sama naravnost upravlja in obdeluje z najetimi delavci. Kolhozi so tudi podržavljena posestva, vendar imajo nekaj več samostojnosti. So to proizvodne enote, ki so vsaj v tehnično-gospodarskem pogledu samostojne.

Po drugi strani pa je država s posebnimi traktor-skimi postajami MTS, ki so bile pod njeno neposredno upravo, držala kolhoze v odvisnosti s tem, da je razpolagala z vso kmetijsko mehanizacijo, brez katerega je danes kmetovanje nemogoče. — Te postaje sedaj tudi odpravljajo.

Sovhozi so morali svoje pridelke oddajati v celoti državi, kolhozi pa večji del. Ostanek je šel kolhoznikom kot plačilo v naturi za njihovo delo, povrh tega imajo kolhozniki pravico do vrta in malega kosa polja, ki ga smejo sami zase obdelovati.

Spričo tega stanja je poljedelska proizvodnja v Sovjetski zvezi zelo zaostala za razvojem industrije. Država je po svojih političnih vidikih določala oddajne cene za vse kmetijske pridelke in potem je sama določevala prodajne cene konsumentov. Počasno in številno uradništvo, ki je pri tem zaposleno, je seveda proizvode podraževalo na breme potrošnikov. Končna posledica je bila, da je proizvodnja padala, a življenjska raven prebivalstva Sovjetske zveze je najnižja v Evropi.

Pod Stalinom nihče ni upal ničesar reči, toda njegovi nasledniki niso imeli tako močne roke in so morali začeti popuščati. Malenkov je napovedal prve reforme in dal obljube za dvig življenjskega standarda. Hruščev pa sanja, da bo Sovjetska zveza v proizvodnji masla in pšenice prekosila Ameriko.

Za tem bahaštvom se skriva neizpodbitna resnica, da se je rusko ljudstvo naveličalo vedno novih žrtv in odpovedi za bodoči socialistični raj na zemlji in da po dveh strašnih vojnah hoče tudi nekaj od življenja imeti.

Hruščev sam je ugotovil, da je treba priznati kmetu njegove upravičene „gnotne interese“. Ako kmet od kmetijskih pridelkov, ki jih je v znoju svojega obraza spravil skupaj, nič nima, ker jih mora oddati državi in dobi v zameno papirnati denar, katerega kupna moč ni v nobenem sorazmerju z vrednostjo oddanih pridelkov, pač nima nobenega interesa na svojem delu. Gleda le, da sebe kakorkoli preživi. Da taka „havženga“ ne more iti dobro naprej, je jasno.

Nova reforma predvideva, da bo odslej naprej država odkupovala kmetijske pridelke po cenah, ki bodo temeljile na realnem gospodarskem računu.

Tako bo pri razdelitvi tudi na posameznega kolhoznika prišel večji delež za njegovo delo. Ta delež bo seveda odvisen od množine pridelka. Na ta način upajo sovjetski oblastniki dvigniti kmetijsko proizvodnjo. Ali bo pa v praksi prinesla kako izboljšanje kmečkemu sloju, bo pokazala šele prihodnost, kajti odvisno je vse od tega, kako bodo ta sklep izvajali.

V vsakem primeru pa je sklep Vrhovnega sovjeta o ukinitvi prisilne odaje kmetijskih pridelkov dokaz o nepravilnosti Marksovih, Engelsovih in Lenjinovih gospodarskih teorij ter priznanje neuspeha sovjetskega režima. Je nekoliko pozno, kajti prihaja 40 let potem, ko je bila izvršena boljševiška revolucija, to je po 40 letih brezsmiselnega in brezuspešnega nasilja nad ruskim kmetom. Posledice tega početja pa ni nosil samo kmet, ampak vse ljudstvo.

Bombe na Bližnjem vzhodu

V Libanonu še vedno trajajo boji med uporniki in pristaši predsednika Chamouna. Notranji spor med Libanonci postaja mednarodna zadeva zaradi vmešavanja sosedov. Varnostni svet Združenih narodov je poslal generalnega tajnika te organizacije, Šveda Hammarskjöld, na Bližnji vzhod, da stopi v stik z merodajnimi državniki. Najprej se je v Beirutu, prestolnici Libanona, razgovarjal s predsednikom Chamounom in njegovimi ministri. Nato se je ta poklicni pomirjevalec mednarodnih sporov, ki se mu je že pred dvema letoma posrečilo poravnati spor med Izraelom in Egiptom zaradi Gaze, ter je odločilno pripomogel k temu, da sueška kriza ni povzročila svetovne vojne, podal v Karo. Tam se je sestal s predsednikom Zedinjene arabske republike Gamalom Nasserjem. O uspehih svojih razgovorov ta redkobesedni diplomat ni ničesar povedal.

Njegova naloga je zelo težka, kajti Arabci so že po naravi zelo razburkljivi, v zadnjih letih pa so dežele Bližnjega vzhoda postale priljubljeno torišče za mednarodne intrige v okviru ves svet obsegajoče hladne vojne. Vsaki tabor ima na tej pestri šahovnici malih držav svoje figure. Libanon je bil doslej najbolj zanesljiva zapadna postojanka. Vlada te dežele se je odkrito naslanjala na zapadne sile. Sedaj pa je notranja naprotja v državi izrabila Sovjetska zveza, ki preko Nasserja podžiga upornike proti predsedniku Chamounu ter jih na skrivaj zalaga z orožjem. Ko pa je Amerika napovedala, da bo tudi ona začela pošiljati orožje Chamounovi vladi, pa je Sovjetska zveza, ki uradno zagovarja „nevmešavanje“, zagrozila, da se bo tudi ona vmešala. Nasser pa je napovedal, da bo y tem primeru poslal v Libanon „prostovoljce“.

Spor Beograda s sovjetskimi sateliti

V gonjo, ki sta jo Moskva in Peking sprožila proti jugoslovanskim komunistom, se sedaj postopoma vključujejo tudi sateliti. Minuli teden je bil v Pragi letni kongres čehoslovaške komunistične stranke, na katerem so razni govorniki ostro napadli jugoslovanske oblastnike kot „tolpo odpadnikov brez časti in sramu, ki se je vdinjala imperialistom.“ Ideolog čehoslovaške komunistične stranke, neki Jiri Hendrich, se je pri utemeljitvi te svoje obdolžitve skliceval na ameriški list „Saturday Evening Post“, ki je priobčil pred kratkim obširen članek o Jugoslaviji. Ta list prihaja do zaključka, da 1 in pol milijarde dolarjev, ki jih je v zadnjih letih ameriška vlada podarila Jugoslaviji kot gospodarsko in vojaško pomoč, ni bil vstran vržen denar. Jugoslavija je namreč, izvaja nadalje isti list, kot protiuslugo ustavila svojo podporo grškim komunističnim partizanom generala Markosa in jih prepustila njihovi usodi. Grške vladne čete so jih potem s pomočjo ameriškega orožja uničile. Nadalje je Jugoslavija na posebnih pogajanjih v Londonu pristala na mirno ureditev tržaškega vprašanja. Na temelju Londonskega memoranduma je uprava mesta Trsta s tamošnjim slovensko manjšino prešla v roke Italije. Končno je Jugoslavija ustvarila Balkanski pakt, ki jo povezuje z Grčijo in Turčijo v vojaško obrambno skupnost.

Samostojna jugoslovanska zunanja politika pa je povzročila Sovjetski zvezi velike težave z njenimi vzhodnoevropskimi sateliti, ki so si tudi pozeleli takšne svobode.

Za prihodnje tedne je napovedano več potovanj satelitskih državnikov. Tako bo čehoslovaški ministrski predsednik poletel v Tirano, kjer se bo posvetoval z albanskimi politikami o skupnih načrtih. Sedanja al-

banska vlada je znana kot najostrejša sovražnica maršala Tita. Pa tudi v Beogradu ne držijo križem rok. Jugoslovanski poslanik v Budimpešti je po naročilu svoje vlade izročil oster protest zaradi usmrtnice Nagyja in tovarišev ter obdolžil madžarsko vlado preloma dane obljube, da se Nagyju ne bo nič zgodilo.

Zelo aktivna sta postala tudi jugoslovanska poslanika v Atenah in Rimu, da okrepi stike, ki so se v zadnjem času nekoliko ohladili.

V Washingtonu pa je ondotni jugoslovanski poslanik Leo Mates obiskal zunanega ministra Dullesa. Razgovor je bil zelo dolg in v ameriškem tisku so se pojavile vesti, da je Jugoslavija posebno urgirala dobavo nadomestnih delov za reakcijska letala, ki jih je bila prejela v okviru pred kratkim ustavljene vojaške pomoči. Poleg tega pa baje namerava beograjska vlada predlagati ameriški vladi, da ji omogoči nakup še več novih letal, ki jih potrebuje spričo poslabšanja odnosov s Sovjetsko zvezo in njenimi sateliti.

KARDINAL STEPINAC, ki je pred dnevi težko zbolel, si je sedaj zopet opomogel. Že več let zagrebški nadškof boleha na krvnih motnjah, ki so postale tako hude, da je bila neposredna nevarnost za visokega bolnika, ki živi v svoji rodni vasi Krašič, kjer so mu oblasti odredile bivališče. Ker pa je njegova bolezen kronična, obstoji tudi za naprej nevarnost nenadne tromboze, ki bi mogla povzročiti smrt.

„EXPLORER III“, AMERIŠKA UMETNA LUNA, bo konec prihodnjega tedna prišla v zemeljsko ozračje in v njem zgora.

OBJAVA

Ravnateljstvo Državne realne gimnazije sporoča, da bodo tudi sprejemni izpiti za 2., 3. in 4. razred dne 7. julija in ne 26. in 27. junija.

Prijave so možne osebno ali pismeno do 1. julija.

V času od 27. junija do 7. julija so uradne ure tudi dopoldne od 10. do 12. ure v poslopju nove realke v Lerchenfeldgasse 22 (pod Kreuzbergom). Tam dobite vsa pojasnila in navodila.

KRATKE VESTI

NA TIHEM SE JE POROČILA princesa Aleksandra Torlonia, eno izmed najbolj čednih in bogatih deklet v Rimu. Torlonia so bili več generacij največji rimski bankirji in so še sedaj med najbogatejšimi zemljiškimi posestniki v Italiji. Nevestina mati je bivša španska infanta (kraljičina) Izabela. Aleksandra je vzela — proti volji staršev — 32-letnega vdovca grofa Lequia, sina nekega italijanskega diplomata, ki kljub svojemu grofovskemu naslovu po mnenju staršev ni bil primeren za dekle, v katerih žilah se pretaka kraljevska kri. V zadnjih letih se je večkrat govorilo, da bi naj Aleksandra postala žena belgijskega kralja Baudoina. Sedaj je pa postala samo gospa Lequio, kajti v Italiji so plemitaški naslovi uradno odpravljeni. Ko je princ Torlonia zvedel za poroko, je dobil srčni napad.

BRUSSELJ BO PRESTOLNICA EVROPSKEGA SVETA. Po večkratnih glasovanjih, ki so potekla brez rezultata, ker so bili glasovi enako porazdeljeni med Parizom, Strassbourgom in Milanom, je končno glavno mesto Belgije dobilo potrebno večino.

ZAPADNONEMSKA VOJSKA se bo prilagodila na atomsko vojskovanje tako, da bodo sedanje osnovne enotice zmanjšali za približno tretjino. Namesto tega bodo pa strelno moč enotice povečali z modernjšim orožjem. Namesto divizij se bodo nove, zmanjšane velike enotice — po anglo-ameriškem vzorcu — imenovala brigade. Dne 1. julija bo zapadnonemška vojska šla 155.000 mož, kajti prav zadnje dni so poklicali pod orožje novih 5000 rekrutov.

92-LETNICO BITKE PRI KUSTOCI, kjer je maršal Radecki premagal Italijane, so praznovali minulo nedeljo z vojaško mašo na prostem na gori Isel na Tirolskem.

Nevaren poklic: Minister

Sedež angleške vlade, znamenita hiša na Downing street št. 10, kjer že skoraj 200 let stanujejo in uradujejo angleški ministrski predsedniki, je v nevarnosti, da se vsak čas podre, je ugotovila posebna komisija. Njeno poročilo pravi, da je eden izmed opornih zidov v stalni nevarnosti, da se zruši, stene glavne dvorane za vladne seje so tako negotove, da lahko vsak čas padejo na morebitne zborovalce; tudi pod je tako šibek, da so morali inženirji točno določiti število oseb, ki smejo biti v dvorani. Celu uporaba dvigala je omejena, kajti pri preveliki obtežitvi bi utegnilo zgrniti v globino in za seboj potegniti še zidove. „Clovek ne bi mislil, da je ministrski predsednik tako nevaren poklic,“ pripominja hudomušno k temu poročilu londonski dnevnik „Times“.

Vlada je sklenila poslopje temeljito popraviti tako, da bo na zunaj ohranilo svoje staro lice, v notranjščini pa bo popolnoma modernizirano. Popravila bodo stala okrog 400.000 funtov. (Približno 30 milijonov šilingov).

Politični teden

Po svetu . . .

Zgražanje zaradi umora Nagyja

je zajelo ves kulturni svet. Vest o „procesu“ proti Imru Nagyju, generalu Palu Maleterju ter več novinarjem je kot električna iskra prebudila iz sladkih koeksistenčnih upov državnike po vseh prestolnicah, ki so že sanjali o vrhunski konferenci, o trajnem pomirjenju na svetu in splošni razorožitvi, ki naj končno sparvi s sveta blazno vizijo orjaških atomskih gobanov popolnega uničenja, ki bi utegnili nenadoma zrasti iz zemlje v nebo, samo ako bi merodajni mož v Beli hiši v Washingtonu ali pa v Kremlju v Moskvi pritisnil na določeni gumb.

Po evropskih prestolnicah so bile demonstracije študentov, izobražencev in delavcev. V Bonnu je množica razbila nekaj šip na sovjetskem poslanstvu, v Kopenhagenu na Danskem pa je morala policija preprečiti množični napad na sovjetsko veleposlanstvo. V zapadnonemškem parlamentu je predsednik spodnje zbornice Gerstenmaier prečital izjavo, ki obsoja usmrteve Nagyja in sotrpinov kot surovo kršitev človeških pravic. — Gospa Ana Kelthy, članica Nagyjeve vlade, ki pa ji je uspelo pobegniti v Avstrijo in je z Dunaja odšla naprej v Zapadno Nemčijo, je iz Münchena naslovila na Združene narode poziv, da posežejo vmes. Toda generalni tajnik Združenih narodov Hammarskjöld se z njeno zahtevo, da sedanji madžarski vladi Združeni narodi odrečejo priznanje in jo tako izzenejo iz te svetovne ustanove, ni utegnil baviti, kajti na naglo je moral odleteti v Libanon na Bližnjem vzhodu, kjer je upor nezadovoljstev proti sedanjemu državnemu predsedniku Chamounu in njemu zvestimi četami prešel že v pravo državljansko vojno.

Kaj bo s kardinalom Mindszentyjem?

V ameriških listih se je v prvem razburjenju pojavila zahteva, da Združene države prekinejo vse stike z „zločinsko vlado Kadarja in kompanjonov“, kajti s takimi zločinci ne sme imeti ameriška vlada nobe nenačrta. Vendar so merodajni krogi po nadaljnjih novicah iz Budimpešte ta predlog odločno odklonili. Madžarsko časopisje in madžarski radio sta začela ostro gonjo proti Združenim državam. Obtožbe v najhujšem komunističnem žargonu kar dežujejo in ena groba žalitev sledi drugi, ki je še bolj groba. Ameriški odpravnik poslov je sicer energično, a jako mirno protestiral. Namen protiameriške gonje je očividni: Pripravili bi radi Združene države do tega, da bi prekinile diplomatske stike z Madžarsko in s tem bi ogrska vlada mogla položiti roke na kardinala Mindszentyja, ki uživa azil v ameriškem poslanstvu v Budimpešti, kamor se je bil zahteval, ko so sovjetske vojske navalile na uporne Ogre.

Zadeva je za ameriško vlado zelo kočljiva, kajti po eni strani ne more kar tako molčati na najbolj grobe žalitve, po drugi strani pa zaradi svojega prestiža in ugleda v svetu ne sme prepuštingi kardinala njegovi usodi, kot so bili prepuščeni svoji usodi Nagy in sotrpini.

Razočaranje in jeza v Beogradu, skrbi na Poljskem

Najhuje pa je bil zaradi usmrtitve Nagyja in sotrpinov prizadeta beograjska vlada. Njeje je namreč predsednik madžarske vlade Kadar obljubil, da se Nagyju ne bo nič žalega zgodilo. Jugoslovansko časopisje je objavilo besedilo takratnih pisem med obema vladama, brez dvoma, da opraviči pred svetovno javnostjo takratno ravnanje. Pravi, da „so pač verjeli obljubam . . .“

O političnih vzrokih ter namenu usmrtitve Nagyja so si pa vsi edini, da je bil prvi udarec namenjen proti Jugoslaviji in maršalu Titu zaradi njegove zunanje politike, to je ker se ni hotel brezpogojno podati poveljem iz Moskve. Na drugi strani pa bi naj usmrtitev Nagyja zastrašila vse tiste komuniste v Vzhodni Evropi, ki mislijo, da si smejo sami določiti pot v komunizem. In takih ni malo. Za Gomulko na Poljskem je bila usmrtitev Nagyja brez dvoma zelo težak udarec, skoraj tako kot za Tita, ki je s tem videl v drobcih svojo dosedanjo koeksistenčno politiko

enake razdalje med obema svetovnima blokoma. Sicer je pa prav usmrtitev Nagyja in tovarišev bila po drugi strani najbolj prepričljivo potrdilo pravilnosti njegove neodvisne politike, kajti pokazala jim je, da kdorkoli je zašel na „revizionistično pot“ prej ali slej konča na vislicah, pa naj vlada v Kremlju Stalin, Hruščev ali kdo drugi. To je nova, v marksistični teoriji znanstveno še ne dovolj natančno obdelana komponenta imanetnega dialektičnega razvoja. Njegove praktične posledice pa vsi pač dobro vidimo in poznamo. Razvoj, ki vodi ne k počlovečenju sožitja ljudi, ampak je povratek v predkrščansko barbarstvo.

Še ena žrtev: »Vrhunska konferenca«

Z Nagyjem, Maletierjem in dvema novinarjema, ki sta kot najozja Nagyjeva pomočnika tudi bila obsojena na smrt, je umrlo tudi upanje na mednarodno pomiritev, kajti kdo bi naj verjel vladi, ki je slovesno obljubila, da se Nagyju ne bo nič zgodilo, nato pa čez poldrugo leto kratkoma objavi vest, da je bil isti mož sojen, obsojen in že tudi usmrčen.

Ameriški predsednik Eisenhower je izjavil, da so spričo usmrtitve Nagyja izgledi za „vrhunski sestanek“ postali zelo majhni.

Adenauer pa je kljub temu optimist

Edini, ki ga sovjetsko krvniško dejanje ni tako hudo pretreslo, je bil zapadnonemški kancler Adenauer, ki je izjavil, da s tem sovjetska vlada ni nameravala onemogočiti „vrhunske konference“. Pač ne v očeh Adenauerja, ki mu Nemci pravijo tudi „der teutsche Konrad“.

Toda kmalu ga je sam Hruščev poučil o nasprotjem. Dal je v Moskvi objaviti svojo noto s predlogi za „vrhunski sestanek“, kljub temu, da je bilo prej dogovorjeno, da bodo pogajanja tajna. Ko so zapadne države izrazile svojo nevoljo zaradi tega postopanja, jih je začel dolžiti, da nimajo resne volje za mednarodno pomiritev in razorožitev ter za vrhunsko konferenco. Očividno je gospodar Kremlja prišel do zaključka, da mu vrhunska konferenca ni več potrebna.

. . . in pri nas v Avstriji

Pospešeno delo pred počitnicami

Zadnje dni so se razni podobori državnega zbora začeli nekoliko živahneje migati. V razpravljanju raznih osnutkov za zakone so prišli že tako daleč, da je predsednik državnega zbora dr. Hurdes že mogel sklicati poslanca na redno plenarno zasedanje.

Med vsemi osnutki je najbolj dozorel predlog zakona o podpori poznim povratnikom, to je bivšim vojnim ujetnikom, ki so se pred kratkim vrnili domov ter o odškodnini za materialne kvare, ki so jih ljudje utrpeli zaradi bombardiranja in vojaške zasedbe. O teh zakonih je že dolgo bilo marsikaj slišati v javnosti, med drugim celo to, da bo država prizadetim vso škodo povrnila. Posebno pred volitvami so vse stranke bile širokopredne. Toda volitve so se vršile za volitvami, a zakon o odškodnini še ni ozelenel. Sedaj je osnutek le pripravljen, toda tisti, ki bi jih naj osrečil, so se vse prej kot razveselili, ko so zvedeli podrobnosti o njegovih določbah. Začeli so deževati protesti od vseh strani. Tudi Koroska zveza bojevnikov je zelo huda. Pričakovala je, da bo v deželi izplačanih iz naslova podpor bivšim vojnim ujetnikom

Bolniške blagajne in zdravniki se še vedno pripravljajo, bolniki pa čakajo

Že nad mesec dni stari spor med zdravnikom in bolniškimi blagajnamami še vedno ni končan. Zdravniki so se sicer že nekoliko omečili, kajti obisk v njihovih ordinacijah je znatno upadel in s tem tudi njihov zaslužek. Vsak mora zdravniški pregled sam plačati in potem ima še pota in sitnosti, da dobi vsaj del denarja od bolniške blagajne povrnjen. Človeku, ki je res bolan, ne preostaja drugega, kot da vse sam plača in čaka, kajti da bi bolan letal po povračilo tistih šilingov, bi bilo nespametno. Bolniškim blagajnam se pa sedaj nikamor ne mudi z ureditvijo, kajti zaradi takozvane

okrog 240 milijonov šil., po sedanjem osnutku bi pa namesto široke reke šilingov pricuriljal le potoček 24 milijonov. Spričo velikega števila upravičencev bo prišlo le nekaj bornih kapljic na vsakega posameznika; te bodo izginele brez sledi in učinka v izsušenih žepih bivših vojnih ujetnikov. Na zborovanju v Celovcu so se bivši bojevniko zelo hudovali nad tem postopkom vlade, prav posebno pa jih je razkačila cenična izjava nekega člana vlade, ki je menil, da „naj bodo ujetniki, ki so se vrnili, zadovoljni, če imajo spet zdravje in delo.“ — Tudi za odškodnino bombardirancem so predvidene mnogo manjše vsote, kot so prizadeti pričakovali.

Res je sicer, da državi primanjkuje denarja na vseh koncih in krajih in res je tudi, da bi vsak rad državo na ta ali drugačen način „molzel“, ne pa tudi sorazmerno prispeval v skupni lonec. Pri obeh odškodninskih zakonih je pa le preveč očitno namen vlade, da na zunaj „izpolni“ svoje volilne obljube, v resnici pa od dejanske škode, ki so jo prizadeti utrpeli, povrne le neznatni del. Vzrok za nezadovoljstvo je vsekakor upravičen, vendar so vladne stranke same v znatni meri zakrivilo to stanje s preveč radoranimi volilnimi obljubami, za katere so točno vedele, da jih potem ne bodo izpolnile. Ljudje so jim pa ponekod le verjeli in jim dali svoje glasove.

Klin se s klinom izbija, škandal s škandalom . . .

Da se maščuje za neprijetnosti v zvezi z radodanim železarskim zasebnim podjetnikom Haselgruberjem, je Ljudska stranka (OeVP) zagnala srdito propagandno kampanjo v zvezi s poročilom vrhovnega računskega dvora o gospodarskem stanju največjega poddržavljenskega železarskega podjetja v Avstriji, VOEST-a v Linzu.

Pri Haselgruberju je OeVP prejela levji delež „provizij“ (okrog 23 milijonov) in imela po izbruhu škandala tudi levji delež neprijetnosti in blata na glavi pred javnostjo, dočim so se socialisti pri tej aferi še kar dobro izmazali, ker jim ni bilo moč ničesar dokazati, s čemer seveda ni rečeno, da so prav vsi nedolžni. Vendar sum ne zadostuje za obtožbo.

Pri VOEST-u pa je položaj drugačen, kajti na čelu tega podjetja stoji socialistični direktor, podložen socialističnemu ministru za poddržavljenost podjetja ing. Waldbrunnerju. O bistvenih točkah poročila računskega dvora smo že poročali zadnjič, danes omenjamo samo to, da je poleg drugega tudi to podjetje bilo zelo radodarno z milijanskimi provizijami, čeprav so bile le-te pravzaprav nepotrebne, ker bi si podjetje lahko surovino — staro železo — nabavljalo brez posredovalcev, kajti tega blaga je zadosti na trgu.

OeVP je šla tako daleč, da je v parlamentarnem odboru poročilo računskega dvora odklonila, češ da ni izžrpneno. Izvirno poročilo je obsegalo okrog 200 tipkanih strani, parlamentu pa je bil predložen samo na 18 strani strnjeni izvleček. Da niso socialistom priskočili na pomoč „neodvisneži“ in glasovali z njimi, s čemer je bila dosežena potrebna večina, bi SPOe zašla v neprijetnem položaju. Poročilo bi moralo biti predloženo v celoti parlamentu in ÖVP-jevske tisk bi bil za dolge tedne založen z „municijami“ slastnih korupcijskih ali podobnih novic, kar bi bilo sedaj v poletnem času „kislh kumarč“ posebno dobrodošlo.

Izgleda, da je pred to možnostjo „neodvisnežem“ pri FPOe postalo inako pri srcu in s svojo podporo socialistom so dokazali, da jim ne gre za razčiščenje nečestnih kupčij, kot večkrat trdijo, ampak da jim je rdeča barva še vedno ljubša od črne. Ali so ti dobili tudi kakšno „provizijo“, ni bilo objavljeno.

SLOVENCİ

doma in po svetu

„Matiček se ženi“ v Trstu

Za slovo od potekajočega šolskega leta so dijaki slovenske „Višje realne gimnazije“ v Trstu nastopili v Linhartovi igri „Veseli dan ali Matiček se ženi“. Tržaški Slovenci so največje dvorano v tem obmorskem mestu, „Avditorij“, napolnili do zadnjega kotička, da vidijo svoje benjamine, bodoče mlade izobražence, ki bodo pomagali vzdrževati slovensko narečje, dočim se je gospoda izražala v knjižnem jeziku.

Režiser prof. Peterlin je svoje mlade sodelavce skrbno pripravil, tako da je predstava zdaleka prekašala raven diletanskih nastopov. Zelo posrečena je bila tudi misel, da so priprosti kmečki ljudje, ki nastopajo v igri, govorili svoje domače primorsko narečje, dočim se je gospoda izražala v knjižnem jeziku.

Igra se je odvijala z živahnim tempom in kritike v vseh slovenskih listih, ki izhajajo v Trstu, so bile zelo pohvalne. Posebnega priznanja je bila deležna Marija Zlobčeva kot sveža in prepričljiva Nežka, pa tudi ostali igralci so se dobro odrezali.

„Že dolgo ni bila dvorana tako polna“, pripominja nek tržaški dnevnik. Ta nastop mladih dijakov je bil v resnici veseli dan za tržaške Slovence.

Zaključek slovenskih srednjih šol v Gorici

V nedeljo, dne 8. junija so slovenske srednje šole v Gorici s skupno prireditvijo proslavile zaključek šolskega leta 1957-58. Ta prireditev je postala že tradicija naših rojakov v Gorici. Letošnjo proslavo je počastil tudi šolski nadzornik dr. De Vetta, prišli so tudi vsi ravnatelji slovenskih šol ter skoraj celotni profsorski zbor.

Spored se je začel s pevskimi točkami, ki jih je izvajal mladinski zbor učiteljskega podvodstva prof. Mirka Fileja. V drugem delu so pa dijaki Nižje srednje in strokovne šole pokazali svoje igralške sposobnosti v pravljicni igri Pavla Golice „Jurček“, ki je s svojo vedro vsebino razveselila storo in mlado. Igralci so se dobro živeli v svoje vloge. Številno občinstvo je pevce in igralce nagradilo z zasluženim priznanjem, v pričrnanju, da bodo z marljivim učenjem vztrajali na začetni poti k izobrazbi in znanju, ki ju bodo postavili v službo narodu.

Dunajska univerza je počastila beograjskega nadškofa

Pred nedavnim je univerza na Dunaju slovesno obnovila doktorsko diplomo dr. Franu Ujčiču, sedanjemu nadškofu v Beogradu. Natančno pred petdesetimi leti je visoki jubilar, ki je po rodu iz Istre, kot gojenec tedanjega slovitega zavoda „Avguštinca“ z odliko ali „sub auspiciis imperatoris“ končal bogoslovne študije na teološki fakulteti dunajske univerze in mu je takrat sam cesar izročil diplomu. Nato je bil takoj imenovan za profesorja moralke na isti univerzi, kjer je učil do leta 1921, ko so ga poklicali za profesorja na bogoslovno fakulteto univerze v Ljubljani. Profesor Ujčič je bil v Ljubljani zelo spoštovan in priljubljen zaradi svojega temeljitega znanja, pa tudi zaradi svojega ljudomilega značaja. Postal je kasneje nadškof v Beogradu.

Slovenski pesniki v rimski reviji

Italijanska mesečna revija „Giornale dei poeti“ je prinesla v svoji zadnji številki venec prevodov iz sodobne jugoslovanske književnosti. Pesmi je prevedel Osvaldo Ramous, ki je o vsakem pesniku napisal tudi kratek življenjepis z oznako njegovega dela. V tem izboru so zastopani tudi trije slovenski pesniki in sicer Alojz Gradnik, Mile Klopčič in Matej Bor.

Dr. Mikula potuje po Avstraliji

Koroski rojak č. g. dr. Mikula, ki pase duše med Slovenci v Avstraliji je za Veliko noč obiskal naše ljudi, ki žive raztreseni na velikem avstralskem kontinentu. Svoje vtise je opisal v glasilu avstralskih Slovencev „Misl“. Zglasil se je tudi v industrijskem področju Newcastle, ki leži precej daleč vstran od velikih mest. Tam dela večje število Slovencev, o katerih pravi, da jih je „njihov pogum zadržal, da se niso vdali velemestni vabi. Zato so pa danes nagradjeni s tem, da uživajo trdne položaje, bodisi kot delavci, strokovnjaki ter obrtniki. Imajo lastne domove, kjer cvete družinska sreča. Lepo so povezani s življenjem krajevnih župnij.“

Pa tudi v polmilijonskem mestu Brisbane je narletel na par sto slovenskih rojakov, ki so se ondi udomačili. Povečini delajo po tovarnah, precej pa jih je zaposlenih pri mestni občini, posebno na avtobusih, tramvajih in pri železnici. Nekaj deklet in žena pa je zaposlenih v bližnji bolnici. Mlajši fantje in moške pa hodijo na sezonsko delo na okoliške farme, kjer ostanejo čez poletje in pomagajo pri spravlanju sladkorne pese ter sadja. Šele za Božič se vrnejo v Brisbane. Pisec pravi še, da se brianski Slovenci odlikujejo „v prijazni potrpežljivosti in gostoljubnosti, zabavni nasmejanosti, modri zadovoljnosti, h kateri pripomore mlo podnebje, ne prevroče poleti in toplo pozimi“.

Kitajski komunisti eušija tisočletno tradicijo

Amerikanka Peggy Durdin je pred in med drugo svetovno vojno dalj časa živela na Kitajskem. Zato deželo zelo dobro pozna. V zadnjih mesecih so politični dogodki usmerili pozornost svetovne javnosti na to 600 milijonsko državo, ki pod trdo roko svojih komunističnih gospodarjev doživlja globoke spremembe. Posnemamo glavne misli članka, ki ga je Peggy Durdin napisala za „New York Times“.

Napad na družino

Prvi ukrep, ki so ga izdali kitajski komunisti po zasedbi starodavne cesarske prestolnice Pekinga ter prevzemu oblasti v 600 milijonski državi, je bila napoved o „preobrazbi družine“. Ta preobrazba bi naj bila temelj nove, „socialistične družine“. Začel se je sistematični napad na osnovno celico življenja kitajskega ljudstva, ki se je izoblikovala v teku tisočletij.

Mao Tse Tung, voditelj kitajskega komunizma, ki se z enako spretnostjo sklicuje na kitajskega modrijana Konfucija ter na nemškega žida Marksa, meni da bo novo družbo ustvaril le tako, da najprej razruši staro. Kot kmečki sin, ki so ga ponesle na oblast množice mož in žen, ki so iz odpora proti izkoriščanju in bedi pustile svoja riževa in pšenična polja ter prijele za orožje, je najbolje vedel, kje je treba začeti. Izmed 600 milijonov Kitajcev jih je 500 milijonov kmetov in posebno pri kmečkim življu je družina, v kateri je neomejeno vladal mož, bila osnovna celica vsega življenja.

Dežela neizmernih dalj in gorja

Kitajska s priključenimi ozemlji ima površino 3,7 milijona kvadratnih mil, to je približno toliko kot vsa Evropa. V Evropi je sicer tudi nekaj visokih pogorij, kot Alpe in Pireneji, Apenini, Karpati, vendar preko njihovih prelazov vodijo dobre ceste in v zadnjem stoletju pa so inženirji vse večje gorske verige prevrtali s predori, ki zagotavljajo železnicam in avtomobilom zložen prehod poleti in pozimi. Zato je mogla državna uprava doseči vse kraje v sorazmerno naglem času in povsod uveljaviti svojo oblast. Na Kitajskem pa je bilo drugače. Velika večina „Srednjega kraljestva“, kot imenujejo Kitajci svojo državo, je bila za osrednjo državno oblast nedosegljiva, kajti visoke gore, divje in zahrbtnne reke in brezmejni prostor, katerega so kot niti pajkove mreže prepregali kolovozi za volovsko vprego z lesenimi kolesi, so bile nepremagljive ovire. Tako je bilo pod cesarji, ki so sicer prejemali podložniške davke od sedanjih vladarjev iz vse jugozapadne Azije, tako je bilo pod generalissimom Čankajškom, ki so ga skoro tri desetletja podpirale najmočnejše industrijske velesile zapada. Ne eden in ne drugi ni mogel svojih povečini kmečkih podanikov zaščititi pred plenjenjem tujih napadalcev, ne pred generalji, ki so se s svojim privatnimi armadami vojskovali med seboj, ne pred kužnimi bo-

lezni, ne pred propadanjem rodovitnosti zemlje, ne pred podkupljivimi uradniki, lakoto in pred surovimi, tatinskimi vojaki.

Kitajska mesta sicer obdajajo mogočna obzidja, vendar tudi ta ne nudijo nobene zaščite prebivalcem, ne pred vojaškimi tolkami, ne pred oblaki kobilic, kolero, goba-vostjo in poplavami Rumene reke, ki že stoletja z svojo vodo daje ravninam rodovitnost in s svojimi poplavami jemlje kmetu trud njegovega dela, ne pred nebrojnimi tropi tolovajev. Čeprav tu pa tam oblast polovi nekaj zlikovcev in jih pobesi na obzidje, je to le kaplja v morje, kajti pred podkupljivostjo in izdajstvom ne nudi zaščite še tako debelo obzidje iz glinaste opeke.

Družina je bila vsem vse

Ob nemoči osrednje državne oblasti je večji del njenih dolžnosti prevzela nase družina, kajti življenje zahteva svoje pravice. Tako je družinska skupnost postala temeljni steber družabnega življenja v mnogo večjem obsegu kot v Evropi. Prek svojega poglavarja je vršila naloge upravne oblasti, šole, medsebojni pomoči, tovarne, družabnega središča ter trgovskega podjetja. Postavila si je svoja pravila za življenje ter kazni za tiste, ki se tem predpisom niso pokorili. Določila si je tudi verske obrede in praznike.

Od roda do roda so se prenašala ne samo izročila prednikov glede življenja in verovanja, temveč tudi nekatere za Kitajce značilne rokodelske spretnosti, od krpanja in ojačevanja prstenih rečnih nasipov, ki se tresejo pod pritiskom naraslega vodovja pa do čudovito finega porcelana z nežnimi slikami in nedosegljivih izdelkov iz stekla in svile; pa tudi pravila kitajske vljudnosti, ki je nekak zaščitni oklep pred za nas nepojmljivimi trdotami vsakdanjosti, bogastvo pravljič in moralna pravila, ki jih je izoblikoval filozof Konfucij nekako 500 let pred Kristusovim rojstvom. Tako je postala družina ustanova, ki je bila vsem vse. Neštokrat povečana in pomnožena v času in prostoru je bila tisto tkivo, ki je držalo skupaj drugo največjo državo na svetu ter ohranjalo življenjsko moč eni izmed najbolj prefinjenih civilizacij, kar jih je ustvarilo človeštvo.

Trije stebri

Kitajska družina se opira na tri glavne stebre:

Prvi je zvestoba družini. Ta zasenčuje vse druge dolžnosti, tako kot velikanska mestna vrata, ki vodijo v Peking, zasenčujejo drobne ljudi, ki gredo skozi nje.

Drugi je polpna oblast moškega nad ženskami. „Kadar se rodi deček“, pravi neki kitajski pregovor, „ga položijo na posteljo in mu stisnejo v ročice biser, da se igra z njim. Kadar se rodi deklica, pa jo denejo

na tla in ji dajo v roke opeko, da se z njo igra.“

Ako družini zmanjka riža, ki je glavna in večkrat edina kitajska hrana, večkrat deklacije zavržejo in puščajo ležati še žive izven mesta, kjer se preganjajo od lakote tuleči, razbesneli psi. Dekleta prodajajo tudi v sužnost ali pa za prostitucijo.

Tudi v najboljšem primeru je ženska človeško bitje nižje vrste, katere življenjski namen je v tem, da se poroči in svojemu možu rodi moške potomce. V družini nima nobenih pravic, je brez pravice do lastnega premoženja, brez pravice do pritožbe zoper slabo ravnanje. Ima pa dolžnost, da v vsem služi svojemu možu, da mu je zvesta in mu vzgaja otroke. Njeno stanje se izboljša šele, ko postane tašča ali stara mati. In tako se ponavlja ista pesem iz generacije v generaciji.

Ko so Japonci v minuli vojni zavzeli mesto, v katerem je bila pisateljica tega članka uslužbena v ondotni ameriški misijonski bolnici, je pred vrati omahnila ženska, ki je bila dobesedno obdana z blatom od glave do pet. Vso noč je bila prebila v vaškem ribniku, do vratu čepeč v blatni

vodi, skrita med ločjem, da se tako izogne vojakom, ki so plenili po vasi in posiljevali ženske. Nato se je opotekaje podala proti mestu, kajti bila je bolna. Malo pred smrtjo — odpovedalo ji je srce — je potegnila s svojega prsta prstan okrašen s cenanim kamnom in ga dala zdravniku, ki jo je imel v oskrbi, rekoč: „Vi ste edini človek v mojem življenju, ki je bil ljubezniv z menoj.“ Ceneni prstan je bil njena edina osebna lastnina.

Tretji steber kitajske družine je sinovska vdanost, ki nalaga otrokom dolžnost ljubezni, ubogljivosti in spoštovanja do staršev ter obveznost, da zanje na stara leta skrbe. Češčenje prednikov pa je glavna značilnost kitajskega verskega življenja. Obenem je bila — vsaj do nedavnega — največja čednost kitajskega ljudstva. Književnost dolgih stoletij in tisočletij, pesmi, pravljice in bajke, podobne na porcelanu, steklu in svili so izraz te globoke ljubezni.

Prvi strel komunistov je bil zato naperjen družini. Leta 1950 je izšel nov zakon.

(Konec na 6. strani)

V domovini vsakdanjega kruha

K žetvi se pripravljamo. Kljub suši si je žito dobro opomoglo in upati je na dober pridelek. Morda je primerno, da v tem času posvetimo par vrstic domovini naših žitnih vrst.

Nek modroslovec trdi, da se začne prava človeška kultura s trenutkom, ko so ljudje udomačili žito in se ustalili na določnem kosu zemlje. To je bilo pred davnimi tisočletji v vzhodnih deželah nekako v južnih predelih Himalaje. Medtem ko so možje lovili po gozdovih, so žene nabirale v bližini domov razne sadeže in korenine in pri tem naletele tudi na trave s klasi. Opazile so, da se njihova semena razmerno lahko izluščijo in — kot so že ženske radevedne — je ena med njimi tako zrno pokusila. Pregriznila ga je in jedrce ji je kar zadišalo. Kmalu so začele žene nabirati zrna, kot mi danes nabiramo lešnike. Iznajdljiva roka je kaj kmalu pripravila iz zrnja nekakšno mehko zmes, moko, in jo prekuhala. Prvi kruhek je bil gotov.

V nepalskih in afganistanskih hribih so zasledili divjo rž in pšenico že Rusi, ki so iskali domovino žita. Tedanji ljudje so najprej udomačili živali, nato pa so skušali udomačiti tudi žitne vrste. Za seme so seve izbirali samo zdravo močno zrnje in ga posadili blizu domov. Nastala so prva polja. Pri tem so opazovali presledke med setvijo in se vedno bolj prilagojevali letnim časom.

Ekspedicije na himalajske vrhove — v zadnjih letih postajajo vedno številnejše — redno spremljajo tudi botaniki in geologi. Pri tem so zasledili mnoge zanimivosti. Dr. Herbert Tichy je potoval po visoko ležečih nepalskih dolinah. Z začudenjem je opazil, da nepalsko ljudstvo seje žito še v viši-

nah do 4500 m, to je dvakrat više kot so naše Karavanke ali skoraj tisoč metrov više kot Visoki Klek (Grossglockner 3790 m). Še više sega krompir, ki se je „povzpelo“ do višine 5500 m. Seve je treba vedeti, da se nahajajo ti kraji na južnih obronkih Himalaje. Vigred, poletje in jesen trajajo tam skupno komaj tri mesece! V tem kratkem času mora biti obdelano, sejano, požeto in pospravljeno. Hkrati morajo biti žitne vrste teh pokrajin skrajno odporne proti mrazu. Svedli so nepalski ječmen, sejalji zato v svojih severnih predelih in so s pridelkom kaj zadovoljni. Poleg ječmena sejejo Nepalci še druga žita, proso in raps. Dežela slovi po tem, da tam niti vozov ne poznajo, ker ni cest in potov. Blago prenašajo, kot pred davnimi tisočletji, še vedno samo na hrbtih. Le glavno mesto je povezano s cesto, ki vodi v Indijo. Nepalski jug je dokaj rodovitnejši od severa. V nižinah pridelujejo riž, sladkorni trs, tobak, čaj in svojevrstno sadje.

Iz nepalskih višini so torej razni narodi prinesli najstarejše krušno žito, ječmen, tudi v Evropo. Poleg ječmena je dal vzhod Evropi še pšenico, oves in rž. Iz Evrope so žitne vrste potovale v Ameriko in Avstralijo, ki sta danes žitnici sveta. Zato pa je Amerika dala Evropi koruzo.

Kot pri nas spravljajo tudi Nepalci svoj skromni pridelek nekako v septembru v svoje žitnice. Tedaj je čuti od jutra do večera zamolklo pesem njihovih cepcev, njihova melodija pa odmeva od himalajskih sten. In ko so pridelki spravljeni, se preprosto ljudstvo v prisrčnih daritvah zahvaljuje za vsakdanji kruhek, ki ga je nebo naklonilo za novo leto.

Pri nas pa je pesem cepcev že davno utihnila, pač pa brne strojne mlatilnice.

FRAN ERJAVEC, Pariz:

193

KOROŠKI SLOVENC

III. del.

I.

V takih okoliščinah je nastopila pomlad l. 1796. Ker sta vlada in skupščina težili še slej ko prej po naravnih mejah, Anglija in Avstrija pa nanje nista mogli pristati, direktoriju ni preostajalo drugega, kot pričeti z novo ofenzivo. Ta naj bi na eni strani prisilila zlasti Avstrijo k miru, na drugi strani naj bi pa novozasedene pokrajine prehranjevale tudi armado, ki je vlada ni mogla več oskrbovati. Vojni pohod je bil zasnovan na dveh frontah, ki sta imeli obe za cilj — Dunaj. Severni dve armadi pod poveljstvom Jourdana in Moreau-a naj bi udarili skozi južno Nemčijo po dolini Donave, a južna (alpska) armada naj bi skušala zasesti Piemont in avstrijsko Lombardijo ter kreniti skozi slovenske dežele prav tako proti Dunaju. In na čelo te južne armade je direktorij dne 2. III. 1796. postavil komaj sedemindvajsetletnega generala — Napoleona Bonaparteja.

III.

ODMEVI FRANCOŠKE REVOLUCIJE V NAŠIH DEŽELAH.

Podrobnosti očitnega razvoja francoske revolucije svobodoljubna javnost v drugih deželah ni podrobneje poznala, temveč je le čutila, da oznanja revolucija od preživelega fevdalizma zasužnjenemu človeku novi ideal svobode in človeškega dostojanstva ter napoveduje tudi nov, pravičnejši politični in socialni red. Rušile so se

posebne pravice dotlej privilegiranih stanov in na pohodu je bilo novo, naravno pravo, ki sta ga že dotlej dva rodova oznanjala racionalizem in prosvetljenstvo in ki je zajelo že veliko večino tedanjega izobraženstva. „Človečanske pravice“, ki jih je bila proglasila revolucija l. 1789, so bile klic, ki je odmeval po vsej Evropi in nosilci revolucije se niso smatrali le za rešitelje svoje lastne domovine, temveč vsega sveta. Vsaka resnična revolucija je sicer plod pogojev, razvoja in okoliščin dotične dežele, toda njene vodilne ideje imajo večjo ali manjšo občo veljavo in odmevajo temu primerno tudi pri drugih narodih. Vodilna ideja francoske revolucije je bila uveljavljenje obogateloga, izobraženega in svežega meščanstva nad preživelim, propadajočim in brezplodnim plemstvom in čim bolj je bilo v kaki deželi ali kakem narodu to meščanstvo že razvito, tem globlje je odmevala pri njem tudi revolucija. Toda čim bolj se je bila francoska revolucija v teku svojega razvoja oddaljevala od svojih prvotnih idej in se izmaličevala v odurno nasilje ter nacionalni imperializem, tem večji odpor je tudi doživljala pri drugih narodih, pri čemer so pa premnogi prosvetljenci ostali še vedno zvesti njenim prvotnim idealom.

Prosvetljenstvo XVIII. stol. je gojilo nekaj kozmopolitski duh tedanjega evropskega izobraženstva, toda politična veljava, ki jo je ustvaril Franciji že Ludvik XIV. na prelomu XVII. in XVIII. stol. in potem francoski jezik, civilizacija, filozofija, književnost in umetnost XVIII. stol. so tako uveljavile v vseh evropskih višjih krogih premoč francoskega duha, da bi mogli govoriti naravnost o „francoskem stoletju“ Evrope. Vpliva prosvetlenskega kozmopolitizma in francoske kulture sta bila posebno močna pri nemški aristokraciji in bogatem meščanstvu. Kako močan je bil ta francoski kulturni vpliv celo v tako majhnem provincialnem mestu,

kakršen je bil tedanji Celovec, nam lepo kažejo sezname knjig, ki jih je imel v zalogi knjigotržec Walliser in je obsegal n. pr. za l. 1787 samih francoskih knjig celih 5 strani, med temi dela Voltaire-a, Rousseau -ja, Constitution d'Angleterre Le contrast des rois in podobna. Šentpavelski Edling je pa celo neko odo spesnil v nemško-francoski mešanici.

Toda med izobraženstvom je ravno ta doba porajala tudi prve začetke narodno čisto svojске književnosti, iz katere sta se potem pri vseh kulturnih narodih začeli poleg svobodoljubnih idealov polagoma oblikovati tudi narodna zavest in v nadaljnjem razvoju slednjič težnja za zedinjenjem in samostojnim državnim življenjem posameznih narodov. Dotedanje države so temeljile bolj ali manj še na srednjeveških dinastičnih načelih, zlasti habsburška monarhija, a ravno francoska revolucija ni le brezobzirno zrušila dinastičnega načela in začela uveljavljati narodno, temveč je zanikovala sploh vsa zgodovinska izročila, na kakršnih je temeljil ves dotedanji prepereli evropski pravni in socialni red. To je bil globlji razlog, da so se dinasti z visoko aristokracijo že zgodaj nagnosko obrnili proti revoluciji, dočim jo je prosvetlensko izobraženstvo že dolgo navdušeno podzravljalo.

Revolucija je s svojimi svobodoljubnimi idejami že sama po sebi vzbudila ogromno pozornost in viharno navdušenje skoro po vsej prosvetlenski Evropi. Z načeli, za katere je šla v boj, je razgibala vso Evropo, a kakor smo že slišali, so tudi francoski revolucionarji spoznali pomen propagande in poskrbeli zanjo. Njihovi najbolj vneti propagandisti so bili razni domači učitelji po bogatih rodbinah, zlasti v srednji Evropi in učitelji francoskega jezika, ki so jih plačevali tedaj po naših deželah stanovi ali malo večja mesta. (Dalje prihodnjic)

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

SLAVOMIL MROZEK:

Leteči slon

(Nadaljevanje in konec)

Bila je že trda noč, človeški glasovi so umolknil, samo iz zverinjaka je prihajalo tuleče zavijanje šakala. Delavca sta prenehala za trenutek z delom, da si oddahneta, pri tem pa sta skrbno pazila, da jima ni ušel v gumijasto kožo že stisnjeni zrak. Bila sta dva starejša človeka, ki takega dela nista bila vajena.

„Če bo to šlo tako naprej, bova do jutra komaj gotova“, je dejal eden izmed njiju. „Kaj naj rečem ženi, ko pridem domov? Svoj živ dan mi ne bo verjela, da sem vso noč pumpal slona!“

„Tako je,“ mu je pritrdil drugi. „Le redkokdaj se zgodi, da pumpajo zrak v slone. To vse zaradi tega, ker je naš ravnatelj 150-odstotni gorečnik.“

Čez pol ure sta bila zares trudna. Slonovo truplo se je sicer nekoliko povečalo, toda bilo je še zelo daleč v stran od polnih oblastih slonovskih oblik.

„Vedno teže je,“ je ugotovil prvi.

„Primaruha, za to delo pa res velja izrek: „Lahko rečeno a težko storjeno.“ Odpočijva si nekoliko.“

Ko sta tako počivala je eden opazil plinsko pipo, ki je molela iz stene. Začel je premišljevat, kaj bi bilo, če bi slona namesto z zrakom napolnila s plinom. Omenil je to misel svojemu tovarišu.

Sklenila sta, da poskusita. Vzela sta cev, en konec nataknila na plinsko pipo, drugega pa na odprtino slonove kože, v katero sta bila prej pumpala zrak. Kmalu je stala pred njima sredi barake žival v vsej svoji velikosti. Njunjo veselje je bilo popolno, kajti slon je bil kot živ, imel je mogočno truplo, noge kot stebre, veličanska ušesa in neizogibni dolgi rilec. Ravnatelj, ki se je pustil zapeljati od svoje vneme, da bi v živalskem vrtu imel kolosalen primerak slona, je namreč poskrbel, da je bil model zelo velik.

„To je izvrstno,“ je dejal oni, ki se je bil domislil plina. „Sedaj lahko greva domov.“

Zgodaj zjutraj so prepeljali slona na zanj določeni posebni oddelek prav v središču vrta, poleg kletke za opice. Ko je tako stal na travniku, iz katerega je v ozadju štrlela visoka koničasta skala, je zbujal skorajda grozljiv vtis. Pred njim pa je bil nameščen velik napis „Posebno len primerak. Sploh ne teka!“

Tisto dopoldne so bili prvi obiskovalci učenci neke bližnje ljudske šole pod vodstvom učitelja. — Ta jih je pripeljal v živalski vrt z namenom, da napravi pouk o slonu prav posebno nazoren. Zato je vso skupino ustavil pred slonom in začel s predavanjem:

„... Slon je rastlinojeda žival, s pomočjo rilca ruva mlada drevesca iz tal in žre njih liste.“

Pred slonom zbrani učenci so si z občudujočimi pogledi ogledovali žival. Čakali so, da bo izruval kakšno drevesce, toda on je stal nepremično za svojo ograjo.

„... Slon izhaja v ravni vrsti iz danes že izumrlih orjaških mamutov. Zato ni nič čudnega, da je ena izmed največjih živali na kopnem.“

Marljivi šolarčki so si zapisovali.

„... Po teži prekaša slona samo kit, toda ta živi v morju. Zato lahko mirno rečemo: slon je kralj pragozda.“

Zavel je rahel vetrič.

„... Teža odraslega slona se giblje med štiri do šest tisoč kilogrami.“

Tončkova prva ljubezen...

Tonček je stal tik zraven ceste, ki vodi skozi domačo vas, naslonjen na staro vrtno ograjo. Z eno roko se je oprijemal ograje, v drugi pa je držal sočno hruško ter slastno ogrizoval sladki sad, da se mu je sok cedil za rokav obnošenega sukniča. Oči pa so se živahno ozirale po okolici in z zanimanjem opazovale promet na zaprašeni deželni cesti. Bil je jesenski čas in dnevi še gorki in prijetni.

Mimo njega so ropotali vozovi, obloženi s poljskimi pridelki in drugi, napolnjeni s sadjem in debeluhastimi sodi za mošt. Tudi marsikateri voz z visoko naloženimi in z verigami pritrjenimi deskami ali pa še celimi debli, namenjenimi na žago, se je zaradi svoje teže počasi pomikal mimo njega. Ves ta tovor so takrat še vlačili konji, kajti traktorji in tovorni avtomobili so se pojavili na naših cestah šele nekaj let pozneje. Pač pa je švignil mimo gledajočega mladeniča kak kolesar ter mu v naglici mahnil z roko v pozdrav.

Vsakogar, ki je prišel mimo, je Tonček vljudno pozdravil, ker bil je dobro vzgojen.

Ko se je že namenil odriniti proti domu, mu je pogled nenadoma obvisel na mlademu dekletu, ki se mu je bližala. Neznana mu je bila, še nikdar je ni videl na vasi. Počasi je hodila in pazljivo gledala predse na cesto, kakor, da se hoče izogniti vsakemu kamenčku, gotovo zaradi svojega lahkega, poletnega obuvala. Obležena je bila v svetlo, mestno obleko, ki je posebno dobro pristojala njeni nekoliko rjavkasti polti in temnim, kodrastim lasem, s katerimi se je rahlo poigravala jesenska sapica. Tonček jo je gledal kakor začaran. Dozdevala se mu je lepa kakor vila, o katerih je že marsikaj slišal in bral v pravljicah. Tudi njo je naposled vljudno pozdravil. Ozrla se je vanj ter mu z dobrohotnim smehljajem odzdravila. Za trenutek se je celo ustavila ter vprašala prav po domače: „Ali je hruška kaj dobra?“

V krogu, oddaljenem 600 metrov od jaška kot središča, se je vstilo 1200 talilnih peči; vse so bile dva metra široke, ločil pa jih je meter širok presledek. Obod kroga, v katerega so bile razvrščene, je meril približno 3 in pol kilometra. Vse so bile zgrajene po istem vzorcu in imele štirioglate visoke dimnike. Pogled nanje je bil res čudovit. Za J. T. Mastona je bila arhitektonska dispozicija prekrasna. Domislil se je spomenikov v Washingtonu. Zanj ni bilo nikjer na svetu nič kaj lepšega, niti v Grčiji, „kjer“ — je dejal — „sicer še nisem nikdar bil.“

Gotovo se spominjate, da se je odbor na tretji seji sporazumel, da naj bo top Columbiad iz litega železa, in sicer iz sivega liva. V resnici je ta kovina zelo trdna in raztezna, pa tudi dovolj mehka, da jo zlahka obdeluješ in ulivaš kakor hočeš. Po obdelavi s premogom daje najboljši material za izdelke, ki morajo biti silno odporni, n. pr. topove, cilindre parnih strojev, hidravlične stiskalnice in podobno. Vendar pa je tak liv po eni sami talitvi le redkokdaj dovolj istoroden in šele ponovljena stalitev ga izboljša in očisti vseh zemeljskih primesi in oplemeniti.

Tudi v Tampu namenjeno železno rudo so preje zmetali v Goldspringove plavče, kjer se je, pomešana s premogom in silicijem, združila pri visoki vročini z ogljikom

V tistem trenutku se je začel slon nenedoma premikati in dvigati v zrak. Nekaj trenutkov je na miru lebdel v zraku vendar ga je veter gnal vedno više in sedaj se je njegova mogočna pojava jasno odražala od nebesne modrine. Dvigajoč se vedno više je kazal svojim občudovalcem svoje štrikotne podplate in zajetni trebuh. Rilec je bingljajl proti zemlji. Veter ga je gnal naprej, da je zajadril preko ograje in izginil za vrhovi bližnjih dreves. Presenečene opice so debelo gledale v zrak.

Slona so našli v sosednjem rastlinskem vrtu, kjer se je pri padcu na zemljo s trebuhom napičil na kaktus in pri tem počil.

Solarji pa, ki so bili takrat pri prirodopisni uri v živalskem vrtu, so odtlej začeli izostajati od pouka in postali pobalini. Menda se napajajo z žganjem in razbijajo šipe. V slona vsekakor ne verujejo več.

Tončku je šinila knj v glavo, ko je, sicer vedno tako korajžen, plašno odgovoril, da je. Nato je zala gospodična nadaljevala svojo pot in Tonček se je neprestano oziral zanjo, dokler mu za naslednjim cestnim ovinkom ni izginila izpred oči. Žal mu je bilo, da slučajno ni imel še katero drugo hruško pri sebi v žepu kakor po navadi, ker zelo rad bi ji jo bil podaril. Tudi zvečer, ko je že počival v mehki postelji in so mati že zdavnaj upihnila luč, so njegove misli še vedno krožile okoli tega dekleta. Pač je že srečal v svojem mladem življenju celo vrsto lepih in prikupnih mladenk, toda takšnega globokega vtisa kot ravno neznanca, ni napravila nanj še nobena. Zaljubljen se je in sicer prvič v svojem življenju.

Ko pa je prihodnji dan slučajno izvedel od svojega prijatelja, da je to nova učiteljica na domači ljudski šoli, je bil Tonček ves srečen. Torej jo bo lahko videl vsak dan in od same skrivne radosti mu je hitreje utripalo mlado, za vse lepo dovtetno srce.

Pri vsakem svidenju jo je Tonček spoštljivo pozdravil in ker sta si bila že znanca od prvega dne njenega bivanja v vasi, ga je večkrat prijazno ogovorila. Tonček se je vselej počutil bogato obdarjenega in v svojem srcu jo je začel oboževati kot boginjo svojih skritih sanj.

Nobenemu izmed svojih tovarišev se ni razodel. Niti svojemu bratu, s katerim sta se sicer dobro razumela ni hotel izdati svoje lepe skrivnosti, še manj pa komu drugemu. Bilo bi mu zelo neprijetno, če bi morda kateri izmed njih s površnimi, ali pa celo posmehujočimi besedami ranil njegovo povsem novo, osrečujoče čustvo.

Nekega jesenskega dne je Tonček pasel čredico ovac na obširnem travniku naravnost pred šolo. Veselo je žvižgal in gazil z bosimi nogami po sveže izritih krtovcih, ko je ravno stopila učiteljica iz šolskega poslopja. Opazila je Tončka ter mu namignila, naj pride bliže. Tonček je kar

in spremenila v lito železo. Po tem prvem postopku so poslali kovino v Stone's Hill. Ker pa je bila železniška tovarnina 136 milijonov funtov draga, saj bi cena železa podvojila, so izbrali pomorsko pot. Kazalo je, da bo ceneje, če v New Yorku najamejo ladje in jih natovorijo s kosi litega železa. Za to pa so potrebovali kar osemindeset ladij — pravcato brodovje. 3. maja so ladje zavezile iz newyorških ožin v ocean, nadaljevale pot ob ameriški obali, zaplule v bahamski zaliv in zavile okrog floridskega rtiča; 10. maja pa so po zalivu Espíritu Santo priplule v pristanišče Tampe, kjer so se brez kakih poškodb zadržale.

Od tod so z ladij raztovorjeno železo spravili po železnici v Stone's Hill in že sredi januarja je ta ogromna množina kovine dospela na cilj. Kaj lahko razumemo, da dvanajst sto peči ni bilo prav nič preveč za istočasno pretopitev šestdeset tisoč ton železa. V vsako peč je šlo okrog sto štirideset tisoč funtov kovine. Peči v obliki sploščenega trapezoida so gradili po vzorcu tistih, ki so jih uporabljali pri ulivanju topa Rodmann. Ker sta bila kurilna naprava in dimnik na obeh nasprotnih koncih peči, je bila ta posoda enako razgreta. Iz nezgorljive opeke zgrajene peči so imele samo rešetko, na kateri je gorel premog, in ploščo za železne palice. Ker je bila plošča nagnjena za 55 stopinj, se je liv lahko odtekal v zbirno

poskobil in ne da bi pogledal predse, je stopil na oso, ki ga je neusmiljeno pičila v nogo. Zasklelo ga je, da bi bil najraje glasno vzkliknil od bolečine, toda obvladal se je, ker ravno pred svojo oboževanko ni hotel kazati občutljivosti. Kakor bi nič ne bilo, je s trnom v nogi tekkel do nje. Prosila ga je, da bi ji preskrbel iz bližnje trgovine nekaj žemljic, in da bo med njegovo odsotnostjo ona pazila na njegove ovce, da ne uidejo kam drugam. Ko je nato gledala za njim, kako je urno odšel po cesti v vas, niti zapazila ni, da se mu je ravno nkar in prav zaradi nje pripetila ta nezgoda. Šele, ko mu ni več mogel slediti njen pogled, si je izdrl trn iz boleče noge, toda kljub temu je bil srečen, ker je smel svoji oboževanki storiti uslugo.

Čez nekaj tednov pa se je zgodilo, da je Tonček zopet srečal mlado učiteljico na vasi. Že se je začela napovedovati zima in kar čez noč je odel prvi sneg vrhove bližnjih gora. Na travnikih je ležala slana in gruda je začela polagoma zmrzovati. Nad naravo je počival duh otožnosti in slovesa.

To pot učiteljica ni bila sama. Tesno ob njeni strani je stopal tuj gospod ter ji živahno nekaj razodeval. Poslušala ga je tako zatopljeno, da mimoidočega Tončka in njegovega pozdrava niti opazila ni. Tončku je upadlo srce. Iskra skeleče, doslej še neznane ljubosumnosti, se je prvič zarila v mlado srce. Čutil se je zapostavljenega, prevaranega in ta občutek ga je za delj časa popolnoma prevzel. Bil je nemiren in nezadovoljen sam s seboj. Učiteljice se je začel izogibati. Ona pa, ki je bila vedno tako prijazna z njim, se gotovo ni zavedala, da je, čeprav nehote, zadala mladeniču prvo srčno rano.

Toda zdravo, nepokvarjeno mišljenje preprostega kmečkega fanta mu je prišlo v tej duševni stiski na pomoč. Navdajala ga je misel, da bi bilo zanj pač najbolje, če kmalu pozabi to stvar in si tako pribori svoj notranji mir zopet nazaj. Zala in ljubezniva učiteljica se pač dopade tudi drugim, ne samo njemu. Ko pa mu je čez nekoliko dni razodela še mati, da sta z očetom sklenila, da ga bosta poslala študirat v višje šole, se je naposled popolnoma potolažil.

Torej bo nekoč tudi on postal gospod in se bo lahko pridružil učiteljici ter jo zabaval z zanimivim pogovorom, morda še mnogo bolj kot tisti elegantni človek, na katerega niti misliti ni maral več.

Minula so leta in Tonček je zares postal gospod. Prisvojil si je mnogo koristnega znanja, toda ob povratkih v domačo vas zale učiteljice ni srečaval več. Že zdavnaj je bila prestavljena nekam drugam. Gotovo tudi mlada in lepa ni bila več tako kot nekdanj. Novi vtisi in doživljaji so s časom tudi spodrinili in zagnili njeno očarujočo podobo. Vendar pa je Tonček tudi v moških letih ohranil podobo svoje prve ljubezni v najlepšem spominu. N. K.

JULES VERNE:

32

Potovanje na Luna*)

Res, da je več delavcev plačalo s svojim življenjem neprevidnosti, ki se pri takih nevarnih delih vedno porajajo; toda takim obžalovanju vrednim primerom se nihče ne more izogniti in za Amerikance so to malenkosti, s katerimi se ne ukvarjajo mnogo. Bolj jim je namreč pri srcu človeštvo na splošno kakor posameznik. Toda Barbicane se je držal ravno nasprotnih načel in jih je tudi ob vsaki priliki izvajal. In zaradi njegove skrbnosti, razumnosti, učinkovitega posega v težjih primerih in čudovite, človečanske daljnovidnosti, povprečno število nesreč ni preseglo števila nesreč v tistih preoceanskih deželah, ki se ponašajo z razkošnimi ukrepi za varnost delavcev, n. pr. v Franciji, kjer pride ena nezgoda na vsako 200.000 frankov vredno javno delo.

Petnajsto poglavje

SVEČANOST ULIVANJA

V tistih osmih mesecih kopanja, so hkrati z izredno brzino izvršili tudi vsa pripravljalna dela za ulivanje; tujec, ki bi bil prišel na Stone's Hill, bi se slikoviti dejavnosti na Stone's Hillu močno začudil.

posodo, od tod pa po dvanajst sto jarkih v centralni jašek.

Ko je bilo obzidavanje in izkopavanje pri kraju, je Barbicane koj drugi dan odredil gradnjo notranjega kalupa. Sredi jaška in vzdolž njegove osi je bilo treba postaviti devet sto čevljev visok in devet čevljev širok valj, ki je natančno izpolnil prostor za topovo cev. Zgrajen je bil iz mešanice ilovice in peska, ki so ji dodali sena in slame. Presledek med obzidkom in valjem naj bi zalila staljena kovina in tako bi nastala šest čevljev debela stena. Zaradi ravnotežja so valj utrdili še z železnimi obroči in ga na več mestih pritrdili z železnimi prečniki k obzidku. Prečnike bo pozneje zalila staljena kovina, kar pa nič ne dě.

8. julija je bil valj dograjen, za ulitje topa pa so določili drugi dan.

— Ulivanje topa bo lepa slovesnost, je dejal J. T. Maston svojemu prijatelju Barbicanu.

— Seveda, je odgovoril Barbicane, ampak ne javna!

— Kaj! Ali ne mislite spustiti občinstva v ogrado!

— Bog varuj! Ulivanje topa Columbiad je kočljiva, da ne rečem nevarna stvar, zato mi je ljubeš, da ostanemo sami. Če že hočete, priredite slovesnost takrat, ko bomo kroglo izstrelili, prej pa nikakor ne.

(Dalje prihodnjič)

LEPENA

(Bajdlanova ojsel)

Prelepa majniška nedelja, 18. maja letos, je bila, ko so privrskali camarji iz Lepene in Lobnice v Kaplo, ko so prihiteli svatje iz Bele, Obirskega, iz Kort, iz Remšeni-ka, Koprivne, Podpece in celo iz Podjune, da bi pospremili ženina in nevesto, mladega Bajdlanovega Joheja ter sosedovo Mali-jevo Urško, pred poročni oltar. Tudi na tem se je pokazalo, da je ta ojsel prazno- vanje cele kapelške okolice, zakaj godci so bili od vseh vetrov: z Obirskega, iz Remše- nika in raz Polj. Joj, svatov pa je bilo kar nad sto in trideset.

Pri poroki so peli mešani cerkveni zbor iz Kaple - potem pa še Ladijev zbor, ki je v svoji zavidljivi višini znan daleč naokrog, kajti prepeval je že tudi po Sloveniji. Po poroki so se svatje najprej podali v ugled- no kapelško gostilno Niederdorfer. Ob obilni jedachi in sveži pijači se je številna množica okrepčala. Praznično razpoloženje se je pa še dvigalo, ko so stopili Ladijevi pevci, sami lepenski in lobniški fantje v

Pri nas na Koroškem

krog in so spet zares krasno prepevali. Naj bi pa to prepevanje pomenilo za ženina le slovo od samskega stanu, ne pa slovo od zбора, v katerem je Bajdlanov Johi ves čas pel kot prvi tenor!

Potem pa se je množica gostov dvignila in šla na rodni dom ženina, k Bajdlanu v Lepeno! Nad deset avtov je bilo na raz- polago, da so zvozili ljudstvo v sončno Le- peno. Tudi v tem se je pokazalo, kako ugleden kmečki par se danes ženi, in kako z njim praznuje vsa kapelška okolica!

Ko so prispeli vsi gostje na lep prisojni dom, je bilo tam že vse pripravljeno - in to za tako število 'ojsetarjev'.

Da so Bajdlanovi naredili glavni del oj- seti na domu je resda upravičeno in po- menu redkega slavlja odgovarjajoče: Kajti pri hiši imajo sedaj že tretji gospodarjev par! Kako čila sta še oba stara Bajdlana, dedi in babica, ki sta pred nekaj leti ob- hajala zlato poroko! V najboljših letih sta oče in mati ženina, ki sta že istotako pred nekaj leti praznovala srebrno ojsel. - No in zdaj pa je že vnuk in sin Johi postal zakonski mož. Pa res: Bajdlanova hiša se lahko ponaša s to redko srečo, da kar trije Bajdlani in tri Badlje živijo doma.

Mlademu paru želimo premnogo zakon- ske sreče in vzajemnosti!

da je potoval po raznih državah Evrope in si s tem pridobil obširno duhovno ob- zorje. Dobro pozna Jugoslavijo, Italijo in Nemčijo, celo Španska mu ni neznan.

Rad se je učil jezikov, v prvi vrsti svoje materinščine. Poleg tega pa še francoščine in angleščine. Bival je dalj časa tudi v Pa- rizu in na Angleškem, da si izpopolni svoje jezikovno znanje.

Tako se res vsa pliberška fara in posebn- o še Libučani veselimo 13. julija, ko bo preč. g. Skuk zapel svojo prvo sv. mašo. Za slavnostnega pridigarja pa je naprosil preč. g. Franca Brumnika, župnika v Kotmari vesi, bivšega provizorja v Pliberku, ki je g. novomašniku tudi uravnal pot k študiju. Je to zelo priljubljen pridigar, tako da vsi z veseljem pričakujemo njegov praznični govor.

Praznični spored:

V nedeljo, dne 6. julija ob 8. uri zjutraj sv. mašniško posvečenje v stolni cerkvi v Celovcu. V soboto, dne 12. julija ob 7. uri zvečer sprejem preč. g. novomašnika v Libučah, nato blagoslov. V nedeljo, dne 13. julija ob pol 9. uri dopoldne slovo od doma ob pol 10. uri slovesna nova sv. ma- ša; ob pol 8. uri zvečer pa zaključna po- božnost.

Slovenski novomašniki 1958

Jožef Adamič

Zagorje

Ob vsakem času hodi Bog po zemlji in si išče v mestih in vaseh ljudi, ki bi se mu popolnoma posvetili kot orodje v rešenje duš. In tako je prišel Gospod v svoji neskončni ljubezni tudi v Zagorje ter si iz- bral za svojega duhovnika prečastitega go- spoda Jožefa Adamiča.

V tej mali tihi vasi, kjer si podajata Rož in Podjuna roko, se je 18. marca 1934 iz stare kmečke rodbine rodil kot drugi otrok vernih staršev deček, ki so ga v sve- tem krstu izročili Jožefovemu varstvu. Tu je preživel z Hanzejem, svojim bratom, brezskrbna otroška leta. Komaj je shodil, ga je pobožna mati rada jemala s seboj k ne- deljski božji službi. Zelo rad je stregel do- mačemu župniku pri sveti maši in to še pred vstopom v ljudsko šolo, ki jo je obi- skoval v Galiciji.

Blagor mu, ki v tihi uri sliši kot Samuel klicati svoje ime. Še bolj pa blagor njemu, ki odvrne: „Govori, Gospod, jaz poslušam!“ Temu mlademu fantu je Bog govoril po preč. patru Odilu Hajnšku, ki mu je ne- koč na poti iz cerkve domov razlagal le- pote duhovniškega stanu ter mu vžgal lju- bezen do njega. Starši so radi volje ustregli njegovi želji ter ga poslali leta 1946 v gim- nazijo na Plešivcu. Z veliko vnemo in veselim navdušenjem se je lotil učenja, ki ga je marljivo nadaljeval in uspešno za- ključil z zrelostnim izpitom leta 1953.

Ko pa je premišljeval, v katerem poklicu ga hoče Bog imeti, je zaslišal božji glas: „Koga naj pošljem?“ Tale klic je odmeval v maturantu, dokler ni pogumno odgovo- ril: „Gospod, glej, tukaj sem, pošlji me!“ Še jeseni istega leta je vstopil v škofijsko bogoslovje v Celovcu. Tam je poleg obil- nega bogoslovnega študija vedno požrtvo- valno sodeloval pri delu Akademije slo- venskih bogoslovcev. Bil je njen podpred- sednik in dve leti tudi njen tajnik. V bo- goslovnih letih je bil pri štirih novih ma- šah za camarja, kar priča o njegovi spret- nosti. Živahne in vesele narave je naš preč. g. novomašnik, navdušen in izredno dober pevec - poje prvi tenor - ter je bil steber bogoslovskega zbora.

Spored slovesnosti

V globoki hvaležnosti do Boga, ki mu je podaril milost duhovništva, bo prejel 6. julija ob osmih v stolnici v Celovcu sveto

V nedeljo, dne 6. julija bo prevzvišeni g. škof krški dr. Jožef Köstner po- svetil letošnje novomašnike. Med njimi so štirje slovenski rojaki; sinovi, ki so iz ljudstva izšli in se bodo vanj povrnili, da ga vodijo po poti v večno bla- ženost. Mašniško posvečenje je velik praznik za tistega, ki mu Bog po škofovih rokah podeli to milost. Je ponos za fare, iz katerih so izšli, pa tudi veliko ve- selje za vse ljudstvo, saj so prav novomašniki dokazi žive vere našega sloven- skega rodu.

Vsem č. g. novomašnikom pristrčno čestitamo in jim želimo obilo milosti, gorečnosti v poklicu ter obilo uspeha pri obdelovanju vinograda Gospodovega.

mašniško posvečenje, obenem s svojimi so- rodniki. Svete obrede bo izvršil prevz. g. škof krški dr. Jožef Köstner.

Sprejem č. g. novomašnika bo 19. julija ob 19. uri pri cerkvi svete Ane v Za- gorjah. V nedeljo 20. julija ob pol deveti uri bo slovesno slovo od domače hiše in ob pol deseti uri bo pristopil k novomaš- nemu oltarju. Slavnostni pridigar bo preč. g. p. Odilo Hajnšek.

Leopold Kasl

Želinje

Velik dan, prav izreden dan je za vsako farno slovesnost nove maše. Tudi na Želi- njah se zato letos s posebnim veseljem pri- pravljamo na to lepo farno slavlje, ko bo naš domačin, gospod Leopold Kasl, prvič opravil sveto daritev.

Novomašnik se je rodil dne 1. septembra 1932 v Štriholčah kot sin znane kmečke krščanske in slovenske hiše pri Kuchlingu. Z velikim veseljem je hodil v ljudsko šolo na Želinjah, prav tako pa je bil vnet mini- strant. Leta 1946 in 1947 je hodil v glavno šolo v Velikovcu, nato pa so ga č. g. župnik Tomaž Holmar tako skrbno pripravili za gimnazijo, da je ukaželjni in marljivi mla- denič bil takoj sprejet v tretji razred ško- fijske gimnazije na Plešivcu. Starši so pre- vzeli nase veliko žrtev, kajti poleg študenta Leopolda je bilo v družini še pet otrok na katere je bilo treba skrbeti. Toda študent na Plešivcu je starišem njihovo žrtev in ljubezen povrnil tako, da se je pridno učil in leta 1953 uspešno napravil maturo.

Nato se je odločil za duhovski stan in bil sprejet v celovško bogoslovje. Leta 1955 je Bog poklical k sebi njegovo mater, na ka- tero ga je vezala iskrena sinovska ljubezen.

V A B I L O

Farna mladina iz Globasnice vabi na igro 'TRIJE TIČKI' in 'GOSPA KORDULA', ki bosta v nedeljo dne 29. junija ob 8. uri zvečer v farni dvorani.

Vsi pristrčno vabljeni!

Toda tudi ta udarec usode je mladi bogo- slovec preстал in se še z večjo vnemo lotil študija. Letos 6. julija bo posvečen za du- hovnika v službi Kristusa. Njegova rajna mati tega trenutka, za katerega so tako po- gosto molili, niso doživeli, vendar bo no- vomašniku tudi v imenu matere podelil svoj očetovski blagoslov njegov dobri oče.

Novomašnikovemu najmlajšemu bratu Urhiju, ki sedaj študira na gimnaziji na Plešivcu pa želimo obilo blagoslova in uspeha pri študiju, kajti v dve letih bo tudi on dokončal srednjo šolo.

Spored nove maše

Svoj prvi novomašniški blagoslov nam bo gospod Leopold Kasl podelil na Želi- njah na primiciji, ki bo dne 13. julija.

Ob pol 9. bo slovo od doma, ob pol 10. uri pa bo nova sv. maša.

Janez Skuk - Libuče

V bližini meje naše sosedne države Jugo- slavije se nahaja majhna vas Senčni kraj, v občini Libuče, v pliberški fari. Tam se košati na lepem hribu Skukov dom. Sto- letja že gospodari tukaj trdna slovenska rodbina, iz katere je končno vzrasel naj- lepši cvet: duhovnik.

Dne 29. oktobra 1933 se je v tej hiši rodil č. g. novomašnik. Doraščal je v tej krščanski, s šestimi otroki obdarjeni družini. Ze v ljudski šoli v Libučah in Pliberku se je pokazala njegova nadarjenost in sposobnost za študij, tako da so ga po- slali leta 1946 v gimnazijo na Plešivcu, kjer je z veseljem študiral razne predmete, in končno leta 1953 z lepim uspehom napra- vil maturo.

Sledil je božjemu klicu in vstopil v ško- fijsko bogoslovje, da se pripravi na vzvi- šeni stan duhovnika.

V počitnicah je preč. g. Janez Skuk tudi pridno pomagal pri delu na obširnem do- mačem posestvu in se tako vsaj malo izkazal svojim starišem hvaležnega za velike žrtve, ki so jih doprinašali zanj.

Posebno pa je izrabljaj počitnice za to,

Simon Wutte

Mala ves pri Globasnici

Tudi Mala vas, mirno, idilično naselje v lepi globaški fari pod sivo Peco, ki kot mogočen čuvar bdi nad zasanjano pod- junsko dolino in njenimi marljivimi in pobožnimi kmetovalci, bo letos imela svo- jega novomašnika. Gospod Simon Wutte, najmlajši sin globoko verne in trdne slo- venske Kunčeve družine bo dne 6. junija prejel mašniško posvečenje.

Rodil se je novomašnik dne 21. oktobra 1932 in ob negi skrbne matere je zrastel v zdravega krepkega dečka. V ljudski šoli pa je bistri fantič zbudil pozornost tedanjega globaškega dušnega pastirja, sedanega ka- nonika g. Schoerja, ki ga je pripravil za nadaljnji študij. Res je šel na gimnazijo na Plešivcu. Tik pred maturo ga je zadela huda bol, umrl mu je ljubljeni oče.

Leta 1953 je uspešno dovršil gimnazijo. Seme, ki mu ga je položil v nežno deško srce njegov katehet, je vzkliklo in mladi abiturient Simon se je odločil, da posveti svoje življenje službi Kristusu, dobremu pastirju. Vstopil je v celovško bogoslovje. Kot gimnazijec pa tudi kot bogoslovec je ob počitnicah rad pohitel domov, kjer je starišem z veseljem marljivo pomagal pri težkem kmečkem delu. Povrh tega pa je spoznaval svojo ožjo domovino Koroško, ki jo je večkrat prepotoval. Mladi bogo- slovec je bil med svojimi sovrstniki zelo priljubljen zaradi svojega vedrega značaja in dobrohotnega srca. V občevanju z ljud- mi je vedno znal najti za vsakogar primer- no besedo. Zaradi te njegove priljublje- nosti in okretnosti je bil dvakrat camar, najprej č. g. Zergoju v Št. Lipšu, potem pa še svojemu sofaranu č. g. Markicu.

Sedaj pa je nastopil čas, da tudi on pri- stopi k oltarju božjemu. Bog mu je v svoji dobroti naklonil to milost, pa tudi sam se je potrudil z marljivim in vestnim študi- jem. Ko bo dne 20. julija gori v prelepi romarski cerkvi na griču sv. Heme, svet- nice Koroške in priprošnjice za naše ljud- stvo in nebesih, zapel svojo prvo sveto da- ritev, ga bodo pri tem spremljale še mo- litve treh rodnih sester, ki so se posvetile redovniškemu življenju. Slavnostni pridi- gar bo ml. g. kanonik Aleš Zechner.

Spored slovesnosti: v soboto, dne 19. julija, ob 19. uri sprejem č. g. novo- mašnika. V nedeljo, dne 20. julija ob 7.30 slovo od doma. Ob 9. uri začetek nove sve- te maše pri sveti Hemi. (Ob slabem vreme- nu bo začetek slovesnosti ob 9. uri in prva sveta daritev v farni cerkvi v Globasnici.)

Pri nas na Koroškem

ŽELEZNA KAPLA

(Plaz je zaprl cesto na Obirsko in v Korte)

V noči od nedelje na ponedeljek se je pri kilometru 5,5 utrgal plaz, ki je v dolžini 30 metrov zaprl cesto iz Železne Kaple na Obirsko in v Korte. Po dolgi suši je nastopilo nenadoma dolgotrajno deževje, ki je zmečhalo strmi breg tako, da se je nekako med polnočjo in 4 uro zjutraj okrog 1000 kubičnih metrov zemlje odločilo od brega in zdrvelo navzdol, kjer se je nakopičilo na cesti. Grmada doseže višino 15 metrov. Na tem mestu je ozka obirška soteska tako zabasana, da ni mogoče prehod ne za vozila in ne za pešce. Krajevna cestna uprava je pred tako veliko gmoto zemlje brez moči in nima ne ljudi in ne strojev za očiščevalna dela. V teku so pogajanja s poveljstvom vojašnice, ki je bilo naproseno, da poveri pionirskemu oddelku očiščenje ceste. Zaradi začetka tujske prometne sezone, pa tudi zaradi odvoza lesa, je nagla obnova cestnega prometa v dolino Obirščice neobhodno potrebna.

SLOVENJI PLAJBERK

S svojo duhaprisotnostjo si je 15-letni pastir Manfred Malle najbrž sam rešil življenje, ko si je z žepnim pipcem razrezal nogo, kamor ga je pičil smrtnonevarni modras.

Manfred služi za pastirja pri upravi Mareschevih posestev in je na nekem sončnem planinskem pašniku minuli petek pa-

sel goveda in ovce. Nenadoma je začutil ostro bolečino v nogi. Ko se je sklonil, je videl, da se mu iz dveh drobnih ranic v kapljicah cedi kri, v ožgani travi pa se je zvijalo gibčno telo temnobarvne kače in izginilo med rastlinjem. Fant se je zavedal, da ga je pičil nevarni votlinski modras (Höllenviper), ki se v Avstriji nahaja samo še v Karavankah. Hladnokrvno je fant vzel iz žepa svoj nožič in junaško razrezal obe ranici, tako da je iz njih mogla v velikih curkih odtekat kri. Nato si je zavezal nogo nad rano, vstal in stekel, kolikor naglo so ga noge nesle, v dolino, domov k materi. Obupana mati se je takoj obrnila na občinskega tajnika g. Jožefa Lippeja, ki je nemudoma telefoniral v Borovlje k zdravniku, da bi naj s serumom proti kačjemu piku prihitel takoj v Slovenji Plajberk. Toda zdravnik je moral odgovoriti, da zaradi starosti serum v Borovljah ni bil več uporaben. Občinski tajnik takoj nabasal dečka in mater na svoj avtomobil ter zdrvel proti Celovcu. V nezgodni bolnici so sicer imeli serum, pa tudi ta je bil zaradi starosti že neuporaben. Med tem pa so dragocene minute tekle...

Po telefonu so končno le zvedeli, da ima v deželni bolnici primarij dr. Winkelbauer na zalogi uporaben serum. Požrtvovalni g. Lippe je dečka takoj odpeljal tja, kjer so mu zdravniki takoj dali injekcijo. Bil je poslednji trenutek, kajti kazno je bilo, da je trup že začel učinkovati. — Sedaj je deček že iz nevarnosti.

Kitajski komunisti rušijo tisočletno tradicijo

(Nadaljevanje s 3. strani)

V mnogih točkah samo obnovlja določbe Čankajškove vlade, ki so pa po večini ostale samo mrtva črka, kajti vlada ni imela moči, da bi jih uveljavila. Tako ta zakon res odpravlja mnoge obsojanja vredne napake. Prepoveduje prodajanje otrok, dogovore o ženitvi nedoletnih otrok, priležništvo, mnogoženstvo, vdovam daje neomejeno pravico, da se ponovno omože. Obenem uveljavlja popolno enakopravnost žene ter daje tako možu kot ženi pravico do razveze zakona, enake pravice glede premoženja ter nalaga obema enako pravico in dolžnost do dela.

Toda s tem, da je nova vlada odpravila številne zlorabe žene, ni zasledovala človekoljubnih namenov, kajti njen končni cilj je drugi. Ko je ženo izenačila z možem in ji dala pravico do razveze zakona, jo je obenem potegnila iz družine, kjer je bilo prej njeno edino mesto in ji naložila na ramena težka dela, ki so jih prej opravljali moški. Tako danes ženske tudi na Kitajskem delajo v rudnikih, so kurjači lokomotiv in podobno. Lahko seveda postanejo tudi nižji uradniki in nekatere izmed njih celo ministri, ako so zadosti vnete za komunizem. Oblast moškega v družini je bila zlomljena.

Toda komunistična vlada je družinskega poglavarja napadla še z druge strani: naščuvala je proti njemu njegove lastne otroke. Leta 1952 je bil postavljen pred ljudsko

sodišče predstojnik medicinske fakultete v Pekingu, dr. Li Tsungen. Ta ugledni znanstvenik je bil končal univerzo na Angleskem in je oče modernega zdravilstva na Kitajskem. Obtožen je bil „protirevolucionarnega delovanja“ in na razpravi nastopili proti njemu kot priče njegovi dolgoletni sodelavci in pomočniki. Vendar to je vsakdo pričakoval. Toda vsem je zastala sapa, ko je stopila pred sodnike hči obtoženega zdravnika in javno napadla svojega roditelja z besedami: „Ker ste go ljufali ljudstvo, kako si naj ne mislim, da ste hoteli ogo ljufati tudi mene? Pa tudi ako bi bila roditeljska ljubezen starišev do otrok iskrena in resnična, kaj je ona v primeru z ljubeznijo med množicami. V vsakem primeru, vaša ljubezen je zgolj prevara. Ali mislite, da more nekaj solz podkupiti moje srce?“

Ni zgolj slučaj, da komunisti vzgajajo nove generacije v sovražstvu in preziru do njihovih roditeljev. Pri tem postopajo po natančno določenem načrtu, ki ne spusti iz vida nobenega posameznika. Mlad človek, ki hoče narediti kariero — in kateri mlad človek je noče — mora svojo privrženost režimu dokazati s tem, da najprej javno zavrne svoje roditelje. Svojtčas je bilo to najbolj nečastno dejanje, po kitajskih pojmih nekaj takega, kot pri nas bogokletje. In danes je to vstopnica, ki daje mlademu človeku pravico za napredovanje v življenju. Komunistični oblastniki so vse

temeljito premislili. Pravijo, da mora vsakdo svoje „osebne“ interese podrediti splošnim, torej tudi privrženost družini mora biti žrtvovana, kadar to zahteva najvišja skupnost, to je država. Za njo pride za druga, v kateri posameznik dela, bodisi kot poljedelec ali kot član kolektiva tovarne, in šele na tretjem mestu je družina. Kdor ne ljubi države, — pravijo — kdor ne ljubi svoje zadruge ali kolektiva, ne more v resnici ljubiti svoje družine, kajti država je „skupna družina 6000 milijonov socialističnih članov“ in tej gre prva in edina ljubezen, vse druge pa iz nje izhajajo. Od Mao-Tse-Tunga pa do Hitlerja je en sam kratek korak.

Namen vseh teh reform ni, kot smo že omenili, odprava zlorab ženske v preteklosti, ampak zasledujejo politični cilj, ki je: vpreči vse Kitajce brez razlike spola in starosti v komunistični voz.

Kitajskim oblastnikom je sicer uspelo, da so fizično, snovno, razbili kitajsko družino, toda raztrgati njene starodavne vezi, mišljenje in običaje in čustva milijonov ljudi je mnogo težje. To pričajo milijoni skrbno negovanih, okroglih, rjavih grobov prednikov.

Pred tisoč leti je nek kitajski rokodelc vtisnil na krasno porcelansko vazo nasled-

nje besede: „Spekel sem to izvrstno žaro v upanju, da jo bo čez sto let njen lastnik izročil mojim potomcem; v upanju, da bom imel tisoče sinov in tisoče vnukov, ki bodo vsi uživali dolgo življenje, bogastvo, zavzemali visoke položaje in deležni neizmerne sreče.“

Danes kitajski rokodelci ne izdelujejo tako finega porcelana kot svojčas. Kot njihova rokodelska umetnost, je njihova družina sedaj prešla najvišjo točko svoje veljave. Ze več stoletij je stari kalup dobival vedno hujše razpoke. Morda ga bodo komunisti razbili popolnoma. Toda prav nič ni gotovo, ali bodo komunisti mogli na njeno mesto postaviti novo družino, ki bo popolnoma odgovarjala njihovim načrtom. Ljudstva se pogosto na svoj način upirajo poskusom preoblikovanja, posebno pa nasilju. Je nekako tako kot pri lončarjih: mojster si izmisli in izdelal model, toda on si ni izmislil in izdelal gline, ki se mu utegne pri obvelovanju upreti ali pa vplivati na njegovo roko, da nastane končno nekaj drugega, kot je nameraval lončar.

Danes je težko reči, ali se bo tri tisočletna glina Kitajske pod rokami novih oblastnikov pustila tako voljno oblikovati, kot si to zamišljajo Mao-Tse-Tung in tovariši.

Našim gospodinjam

Kadar letajo molji . . .

Posebno ob večerih, če imamo odprto okno, vidimo letati drobne živalice, ki so sovražniki vseh volnenih in kožuvinastih stvari. Poglejmo si natančneje tega malega škodljivca.

Razlikujemo dve vrsti moljev: manjšega in večjega. Škodljiva pa sta oba. Razlika je samo v tem, da je mali molj bolj nevaren volnenim stvarim, veliki pa krznu — kožuovini. Pravzaprav ti molji, ki letajo okoli, sami ne žrejo obleke in krzna. Šele gosenice, ki se razvijejo iz jajčec, ki jih letajoči molji ležejo, oškodujejo tkano in krzno. Jajčka ležejo v blago meseca avgusta. Najlažje preženemo molja, če volneno obleko, krzno, tapecirano pohištvo in posteljnino vsak dan denemo na zrak in vse dobro iztrkamo. Če tega ne storimo, se spravijo gosenice na delo. Iz snovi, ki jo nagrizajo tvorijo okoli sebe nekaj plašček v katerem se zavijejo in s katerim se razrijejo v razne koticke, kjer se zabubijo, kar se zgodi konec aprila. Po dveh tednih izlete in v začetku maja in še pozneje letajo okoli po naših stanovanjih.

OBJAVA

Zveza nemških državljanov v Avstriji javlja:

Dne 8. julija 1958 bo ob 6. uri popoldne članski sestanek v gostilni „Weinrestaurant Alois Maurer — Lindwurmstüberl“, Pfarrplatz št. 2, Celovec. Govoril bo društveni predsednik in poročal članstvu o vseh važnih vprašanjih, ki zadevajo nemške državljanke v Avstriji. Vabila za to prireditev daje na željo deželni načelnik, g. Insp. Karl Ribisel, Gensdorf 2, bei Tanzenberg, Post Maria Saal.

Ker ravno v teh mesecih shranjujemo zimske stvari, omare in skrinje, kamor jih spravljamo, najprej pokadimo. To lahko naredimo tako, da omaro čisto izpraznimo, jo osnažimo in postavimo vanjo posodico z vročo vodo v katero kanemo 8 kapljic salpetrove kisline, da se kaži, hitro zapremo in čez 4 ure že lahko v omaro denemo obleko. Lahko pokadimo tudi z žveplom. Na krožnik položimo žveplen košček ali vrvice, zažgemo, zapremo in čez dve uri je omara varna pred molji. Vse šparne morajo biti seveda zamašene s časopisnim papirjem, ta moljem najbolj smrdi.

Seveda moramo zinsko obleko, preden jo spravimo, dobro osnažiti vseh madežev in jo presušiti. Zelo dobro je, da volnene stvari zavijemo v časopisni papir ali lanene rjuhe, česar se molji ne lotijo.

Naftalin obesimo v vrečkah iz redkega blaga, da nam obleke ne pokvari. Denemo ga lahko tudi v žepu zimskih plaščev. Lahko na razne kraje omare pritrdimo vato namočeno v terpentinu. Sicer je dovolj sredstev za preganjanje molja in eno bo gotovo kaj izdalo.

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

NEDELJA, 29. 6.: 7.30 Duhovni nagovor. 7.35 S pesmijo pozdravljamo in voščimo. — PONEDELJEK, 30. 6.: 14.00 Poročila, objave, pregled sporreda. — Za našo vas, 18.40 15 minut s triom Andreja Blumauerja. — TOREK, 1. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Rdeče, rumeno, zeleno. (Oddaja za motorizirane poslušalce). — SREDA, 2. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Kar želite, zaigramo. — ČETRTEK, 3. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Slovenske pesmi. — PETEK, 4. 7.: 14.00 Poročila, objave. — Iz domačih gajev: Radiše pojejo in igrajo. — SOBOTA, 5. 7.: 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca, 18.15 Trdi oreh. (Uganke za staro in mlado).

Naznanjam vsem prijateljem in znancem, posebno pa sobratom duhovnikom, da je

Katarina Bricelj

dolgoletna gospodinja v župnišču na Zihpoljah, po petletni težki bolezn, dobro pripravljena s tolažili svete vere, v ponedeljek dne 23. junija umrla.

Pokojnico smo položili k zadnjemu počitku na pokopališču na Golšovem v sredo dne 25. junija 1958. Vsem, ki ste rajno poznali, jo priporočam v pobožno molitev.

Zihpolje, dne 24. junija 1958.

KRISTO KOŠIR,
dekan v Zihpoljah.

KMECKO POSESTVO

ob železniški postaji blizu Beljaka 11½ ha, od tega 5½ gozda ugodno naprodaj. — Informacije daje Petritsch, Goritschach 10, Gem. Wernberg, P. Förderlach.

Sončna očala - Sonnenbrillen

OPTIKER SEKERKA
KLAGENFURT, 10.-OKTOBER-STR.

ENOOSNI PRIKLOPNIKI, osi za priklopnike, platišča, vzmeti in obroče dobavlja rabljene in poceni **AUTOVERWERTUNG RUMWOLF**, Klagenfurt, Flatschacher Strasse 18.

Poljedelski stroji, motorne kosilnice, stroji za setev, stroji za trošenje umetnih gnojil, grablje, obračalci za seno, Heuma-Sonnenrad-Universalmaschine, traktorji z vsemi nadomestnimi deli. Vse to vam dobavlja trvdka

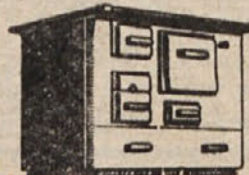
JOHAN LOMŠEK

Št. Lipš, Tihoja, p. Dobrla ves

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBŠCINE dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Kagenfurt, Paulitschgasse (Prosenhof)

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 3.900
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zinsen
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN:

Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4

SW - MÜBEL - VERKAUFSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!